

Natur- og kulturturisme i kystområdene

*Av naturvernkonsulent Bjørn Sæther,
Sør-Trøndelag fylkeskommune*

Innlegg på seminaret «Bruk av natur- og kulturlandskap i kystområdene» på Smøla 27.5.87.

Dette seminarets tittel åpner for interessante muligheter for nytenking når det gjelder arealbruk. Framtidig utvikling av mer eller mindre tradisjonelt landbruk er et dominerende tema, men også andre former for arealbruk har fått sin plass.

Interesser knyttet til arealbruk kan stort sett føres til følgende aktiviteter:

- Høsting (tradisjonelt landbruk inkl. utmarksnæring)
- Uttak (lagerressurser som malm, grus og torv)
- Utbygging (vannkraft, veier, industri, boliger)
- Vern (uberørt natur eller kulturskapte kvaliteter)
- Opplevelse

Det siste strekpunktet er utgangspunktet for de videre refleksjoner i dette innlegget. Med unntak av nødvendig infrastruktur som innkvarterings- og parkeringsmuligheter og en viss naturslitasje, «forbruker» ikke opplevelsesindustrien arealer. Den er derfor forenlig med andre interesser, i alle fall til en viss grad.

Landbruket har bidratt til å skape kulturlandskap av høy estetisk verdi.

Dagens utvikling går vel landskapsestetisk sett i gal retning når bakker, daler, «åkerholmer» og kantskoger forsvinner i aksellererende tempo.

Uttak av ressurser kan også med tida gi grunnlag for opplevelse. Gamle gruver er ett eksempel, torvtak som illustrasjon til levekår et annet.

Utbygging i form av omdisponering av arealer er en forutsetning for opplevelsesindustrien som for andre samsfunnsinteresser. Det trengs flyplasser, havner, veier, campingplasser og hoteller.

Naturverninteressene har tradisjonelt et traumatisk forhold til turisme. En har søkt å skjerme verneverdige områder mot ferdsel for å unngå slitasje på områdene i form av tråkk og uvetting innsamling av planter og dyr. Også i Norge er det eksempler på at plantearter er utryddet og dyrearter truet av slik aktivitet. I de første nasjonalparkene som ble etablert her i landet oppsto det skader som følge av alt for stor interesse fra turfolk. Det er derfor ikke så rart at naturvernmyndighetene har vært noe tilbakeholdne med å markedsføre Norges naturattraksjoner.

Denne holdningen er i ferd med å snu, og det er flere grunner til det. Markedsføring av naturkvalitet, dvs. naturinformasjon, skaper interesse for natur og forståelse for å verne om naturen. Videre kan naturverninteressene gjen-

nom medvirkning bidra til å kanalisere ferdsel til områder som tåler det, og dermed skjermes sårbare arter og naturtyper. Ved utvikling av naturbasert reiseliv får vi også dokumentert at uberørt natur har en økonomisk verdi.

Hva søker naturturisten?

Naturturister kan grovt deles i to grupper. Den klassiske utgaven fascineres av storslåtte fjell, glitrende fjorder og midnattsol. Han reiser med cruiseskip eller hurtigrute opp og ned kysten og har større opplevelser både sør og nord for Midt-Norge enn han har her. Han er ikke så svært interessant for lokalsamfunnene.

Den «moderne naturturisten» er vanskelig å plassere i en bås. Han har beskjedne krav til sol, varme og komfort, han er allsidig interessert og søker aktivitet. Og aktiviteten kan være så mangt: Fisking, bading, vandring, fotografering, dykking, botanisering, sykling, klatring, padling, maling, filming, fuglekikking, stein- og insektsamling – bare fantasien setter grenser.

Særlige kvaliteter i kystsonen:

Norges lange kyststrekning er kanskje landets viktigste aktivum i turismesammenheng. I denne grensesonen møtes verdens to hovedtyper natur og danner et helt spesielt sett av opplevelsesmuligheter som

- «komprimert» natur – mange naturtyper innen korte avstander
- Vakre landskap
- Opplevelserikt vær
- Variert plante- og dyreliv
- Mange aktivitetsmuligheter
- Kulturpreg etter ti tusen års bosetting

Vår kapital av kystnatur er så stor og har såpass slitestyrke at vi ved fornuftig planlegging kan bruke den til turistformål i langt større grad enn nå. Naturverninteressene vil gjerne være med på å styre utviklingen og å kanalisere ferdselen, og vi kan også bidra til å informere om naturkvaliteter. I samarbeid med næringsinteresser og lokale myndigheter kan vi hjelpe kystdistriktene til å utvikle flere bein å stå på.

Appendix:

Smølas natur- og kulturgitte kvaliteter som turistmål – førsteinntrykk.

Natur:

- Unik topografi
- Småkoller og knauser langs sjøen, viker og poller med lune idyller
- Enorme myrvidder
- Rikt fugleliv
- Interessant klima

Kultur:

- Fornminner
- Fiskemiljø, havner, sjøhus
- Byggeskikk før og nå
- Storstilt myr dyrking
- Leplanting
- Skogreising
- Pelsdyr
- Husflid

Aktuelle tiltak:

- Sikre bygninger og miljø
- Kvalifisert informasjon (lett tilgjengelig, tiltalende og faglig holdbar)
- Gjenskape kombinasjonsbruk til «utstilling», med fiskerbåt og småbruk med husdyr
- Etablere myrmuseum (jfr. skogbruksmuseet på Elverum). Forslag til innhold (innen gangavstand):
 - Myrtyper i naturtilstand
 - Gammel dyrket myr
 - Nydyrket myr
 - Nygrøftet myr
 - Torvtekt m/torvstakker
 - Leplantinger, plantefelt
 - Utstillinger, modeller
- Lansere ny idrettsgren i skjærgården: Kajakkorientering.

Lé i tun og hage

Av Tor Nilssen, landskapsarkitekt MNLA

Hvorfor lé?

Trivsel er en hovedårsak. Trivsel er viktigere enn noensinne. Folk stiller krav om andre livskvaliteter enn det daglige brød. Det er lett å flytte på seg i våre dager, og et godt arbeidsmarked i sentrale strøk. Vern mot vind – og derved økt trivsel – er med på å trygge bosettingen i våre kystområder. Godt utformede léplantninger gir frodighet og variasjon i landskapet og vil bl.a. være

med på å legge grunnlaget for turisme som vekstnæring i utkant-Norge.

I tider med dårligere lønnsomhet i primærnæringene, kan tilhørighet og trivsel hindre eller i alle fall bremse flukten fra landsbygda, som ofte er blitt resultatet slik vi har sett det i etterkrigstida. Dårligere økonomi til tross – de fleste av oss klarer å sette næring etter tæring innen rimelighetens grenser, dersom det er andre tungtveiende grunner til å bli boende et sted.